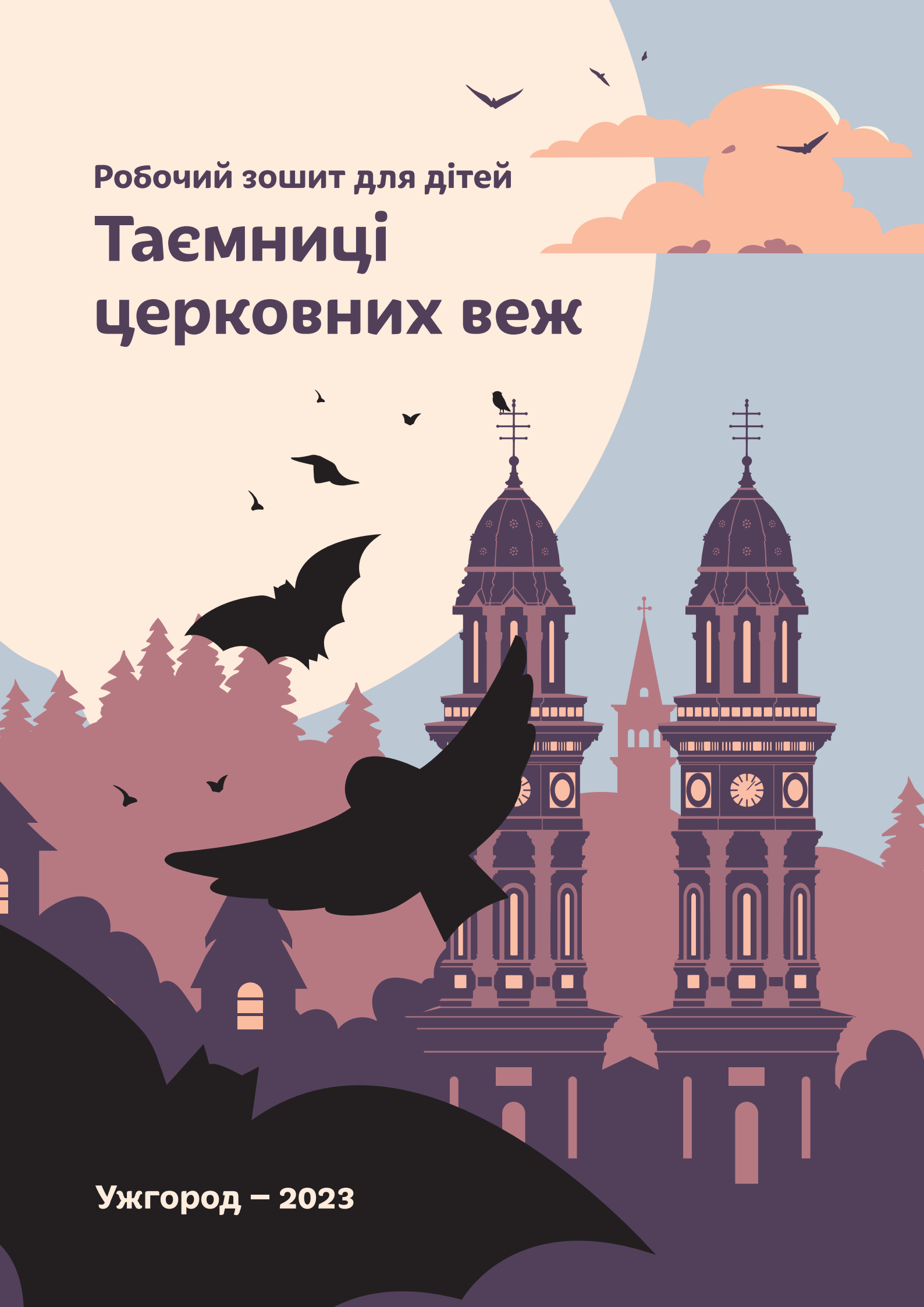
Робочий зошит для дітей

Таємниці церковних веж

Ужгород – 2023

УДК 599.4+598.2+595.7]:
502.211]](07)
В 27 Величканич Ольга Михайлівна
«Таємниці церковних веж»: робочий зошит / Ольга Величканич; за загальною редакцією Олександра Бокотея. – Львів: «Місіонер», 2023. – 34 с.

До запропонованого вашій увазі робочого зошита «Таємниці церковних веж» ввійшли розмальовки із навчальними матеріалами, кросвордами, головоломками, творчими завданнями і лабіринтами – усім тим, що неодмінно зацікавить дітей молодшого та середнього шкільного віку. У зошиті зібрано пізнавальну інформацію про кажанів, птахів і комах, – жителів горищ та веж, – користь та призначення яких для багатьох залишається досі загадкою. Більшість із них занесені до Червоної книги України і потребують нашої охорони заради збереження природи у всьому її різноманітті, де кожний елемент (тварина, рослина, комаха) підтримують існування одне одного і людини.

Представлене видання є робочим матеріалом для вчителів, вихователів, які матимуть змогу більш детально поспілкуватися з учнями на тему захисту навколишнього середовища, та священника, який розповідатиме юним парафіянам про цінність природи як Божого Творіння та нашу відповідальність перед Богом щодо неї.

Видано в рамках проєкту «Молодіжна школа сталого розвитку Карпат: захист біорізноманіття церковних веж», що реалізується Інститутом еколого-релігійних студій (IERS) у співпраці зі Союзом охорони природи Німеччини (NABU) за підтримки VGP Foundation.

За загальною редакцією **Олександра Бокотея**

ІНСТИТУТ ЕКОЛОГО-РЕЛІГІЙНИХ СТУДІЙ (IERS)
СОЮЗ ОХОРОНИ ПРИРОДИ НІМЕЧЧИНИ (NABU)
VGP FOUNDATION

Координатор проєкту: **Наталія Куля (IERS)**
Керівник проєкту: **Іван Тимофеєв (NABU)**

Висловлюємо щиру вдячність Альоні Прилуцькій, Євгену Кіося та Ганні Кузьо за цінні рекомендації щодо вдосконалення робочого зошиту «Таємниці церковних веж»

ISBN 966-652-061-9

© Величканич Ольга, 2023
© Інститут еколого-релігійних студій (IERS), 2023
© Союз охорони природи Німеччини (NABU), 2023
© VGP Foundation, 2023
© Комунальний заклад позашкільної освіти «Закарпатський обласний центр дитячої та юнацької творчості «ПАДІЮН» Закарпатської обласної ради, 2023

Передмова

Багато видів тварин, зокрема птахів і ссавців, полюбляють селитися поруч із людиною. Наприклад, боривітри, галки, сипухи чи кажани використовують церковні вежі та інші горища, зокрема громадських будівель у містах і селах, як заміну природних гніздових нор у скелях чи деревах. Пов'язано це передусім із руйнуванням природних місць гніздування – вирубуванням лісів тощо, за що несе відповідальність людина.

Інститут еколого-релігійних студій (IERS) у співпраці зі Союзом охорони природи Німеччини (NABU) продовжує реалізовувати на Закарпатті комплексний проєкт «Молодіжна школа сталого розвитку Карпат», започаткований ще в 2020 році завдяки підтримці VGP Foundation, а наразі (у 2023–2024 рр.) втілюється нами в новому акценті – «Захист біорізноманіття церковних веж» для захисту унікального видового різноманіття тварин, які мешкають на горищах будівель місцевих громад, де церковні вежі посідають чільне місце. Особливу увагу приділено кажанам, рідкісним птахам і комахам.

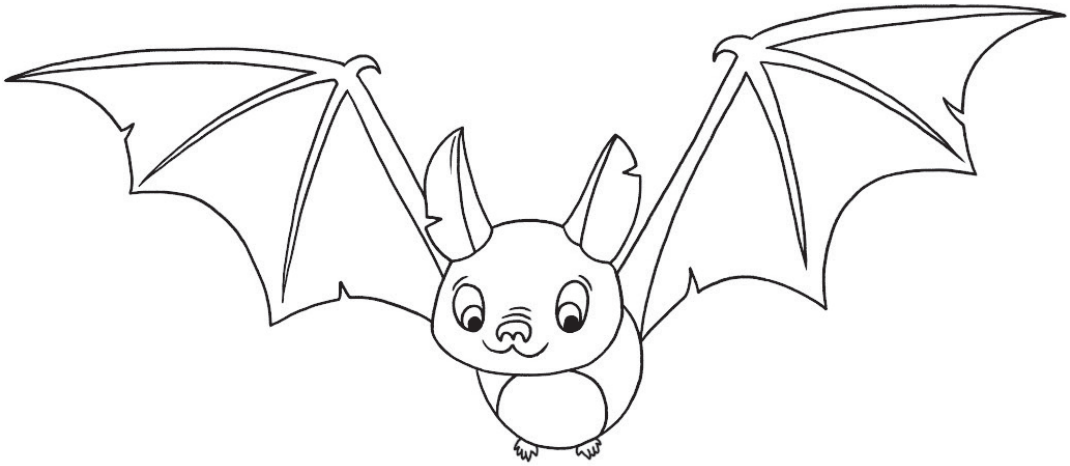
Зусилля цього проєкту спрямовані насамперед на інформування та навчання місцевої молоді, яка є більш відкрита до нового, зацікавлена у вивченні та правильному розумінні законів природи, ще не обтяжена старими звичками і забобонами та здатна вплинути своїм заповзяттям і на інших – рідних, близьких, а подекуди навіть наставників. Ми переконані, що наші матеріали будуть корисними та помічними і для педагогів, вихователів, які отримають додатковий дидактичний матеріал, і для місцевого духовенства, яке з ентузіазмом підтримує більшість наших починань. А співпраця Церкви і Школи дозволить екологам опертись на ці дві найбільш авторитетні інституції для місцевих громад.

Цей черговий крок до пізнання природи був би неможливим без підтримки VGP Foundation і нашого надійного партнера з Німеччини – NABU, у рамках співпраці з яким викристалізувався важливий напрям Kirchenprojekt (посилання за QR-кодом).

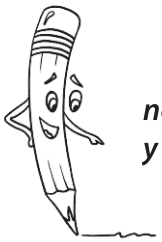
Із надією на ваші вражаючі відкриття таємниць старовинних веж
Олександр БОКОТЕЙ,
керівник ГО «Інститут еколого-релігійних студій»

Знайомтесь: таємничі володарі неба!

Кажани – єдині ссавці, здатні літати. Вони мають специфічну будову тіла і шкіряні крила, а також м'яке хутро, великі вуха, гострі та добре розвинуті зуби. Як і люди, кажани мають 5 пальців на кінцівках, а своїх малят вигодовують молоком!

Кажани – невід'ємна частина екосистем. Щоночі кажан (залежно від виду) може з'їсти від 1 до 10 грамів комах. А наприклад, колонія рудих вечірниць із 50 особин може з'їсти до 50 кг (!) комах за літо.

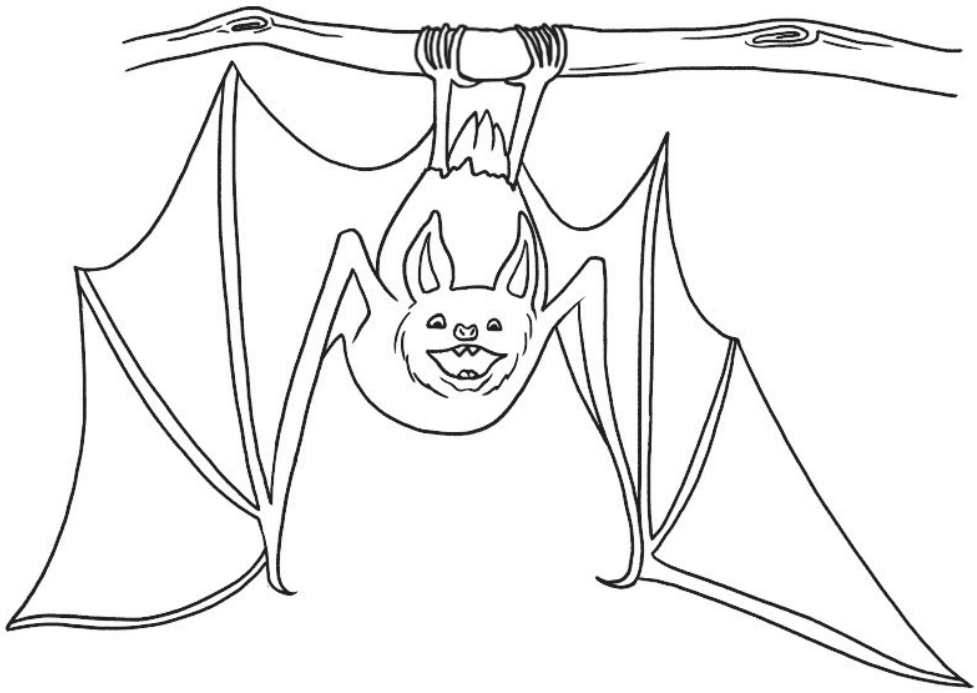
Відшукай у лісі кажанчиків, що влаштувалися відпочити перед нічним полюванням. Порахуй, скільки їх. Відповідь запиши у хмаринку.

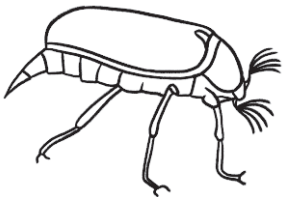

Вечірниця руда

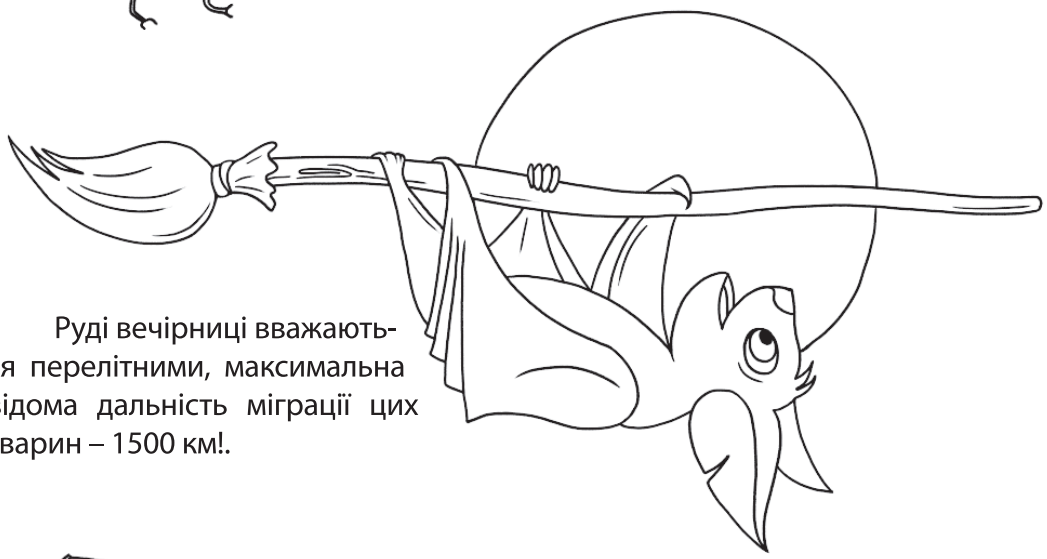
Це один із найбільших європейських видів кажанів, розмах крил якого може сягати 40 см (!). Хутро рудувато-коричневе, густе. Вуха короткі, широкі та рівномірно закруглені. Маючи довгі і вузькі крила, легко полює у відкритому просторі.

Віддає перевагу лісам із дуплавими деревами. Часто селиться в населених пунктах. Зимові схованки – найчастіше у будинках або дуплах дерев.

Руда вечірниця грає важливу роль, поїдаючи комах, так званих "шкідників". Наприклад, за один прийом їжі може з'їсти **10 травневих жуків!**

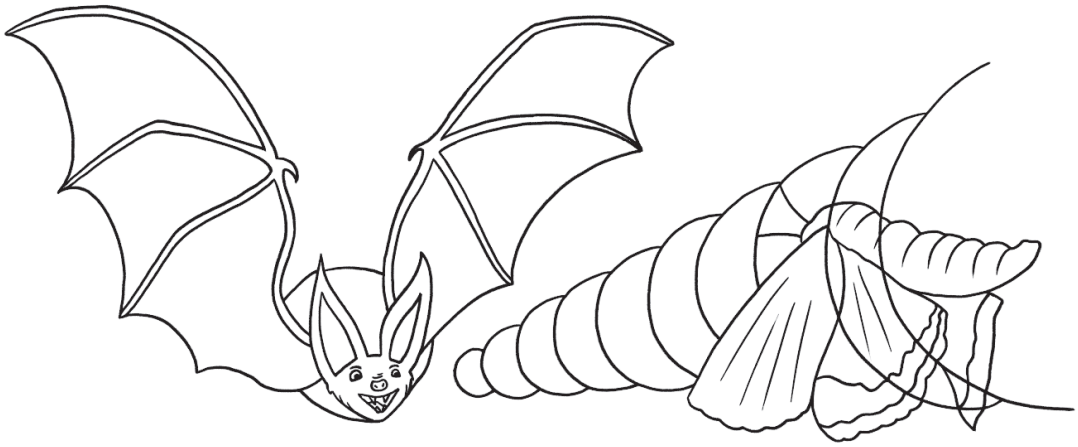
Руді вечірниці вважаються перелітними, максимальна відома дальність міграції цих тварин – 1500 км!.

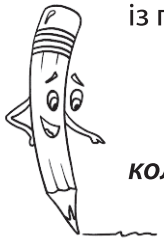
Природоохоронний статус: вечірницю руду занесено до Червоної книги України як вразливий вид.

Нічні мисливці

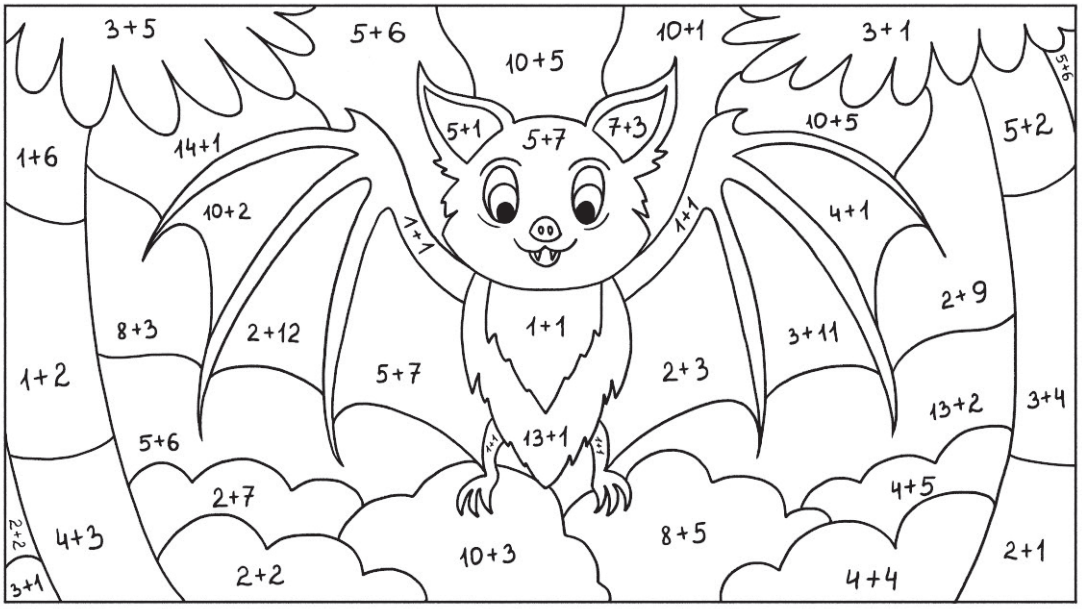
Кажани не сліпі, але в темряві зір ними використовується найменше. Для орієнтації в просторі та полювання на комах вони використовують **ехолокацію** – вироблення ультразвукових сигналів та отримання назад їхнього відлуння.

Усі види кажанів української фауни є виключно **комахоїдними** – харчуються жуками, метеликами й іншими комахами, збираючи їх із поверхні водойм, кори дерев та ловлячи в повітрі.

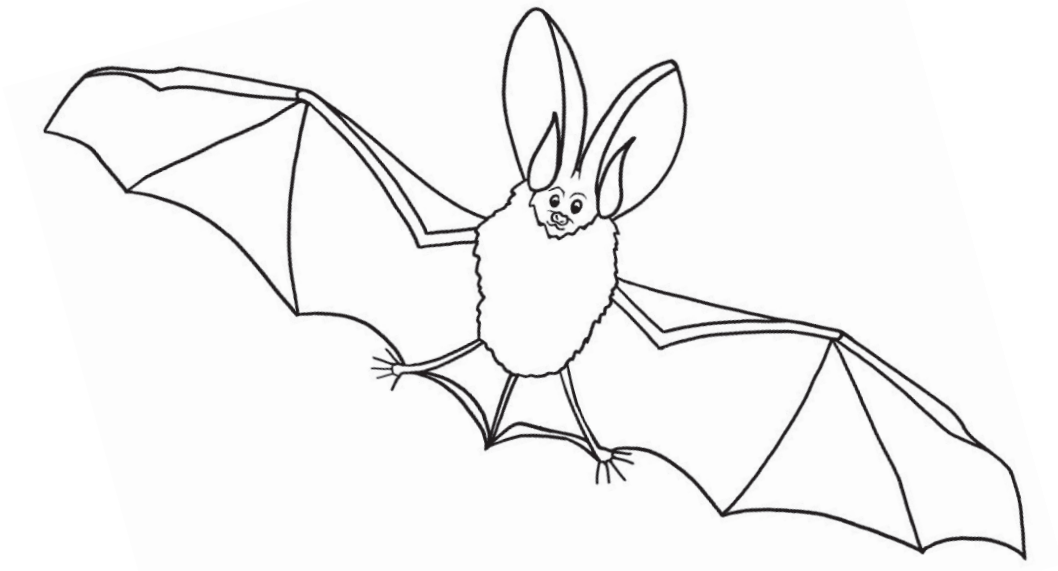
Виконай арифметичні дії і розфарбуй картинку відповідними кольорами.

зелений	8, 4, 13	жовтий	9
рожевий	10, 6	блакитний	15, 11
сірий	12, 5, 14	коричневий	7, 3
чорний	2		

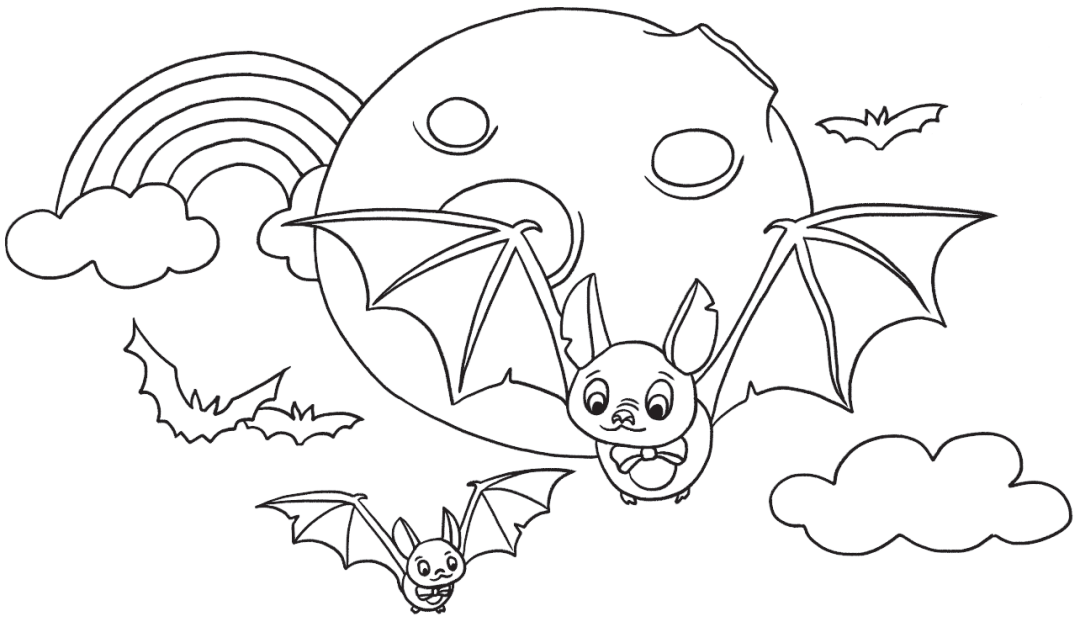
Вухань звичайний

Невеликий кажан, розмах крил сягає 24—28 сантиметрів. Характерна відмінність – довжелезні вуха, що майже збігаються з довжиною самого тіла.

Поширений на всій території України, зустрічається у лісах, парках. Улітку його найчастіше можна побачити на горищах церков, узимку – в печерах. Повільно літає і вміє вправно полювати серед густих гілок дерев.

Цікаво! Вухані збирають комах або гусінь із листя, зависаючи в повітрі, наче колібрі.

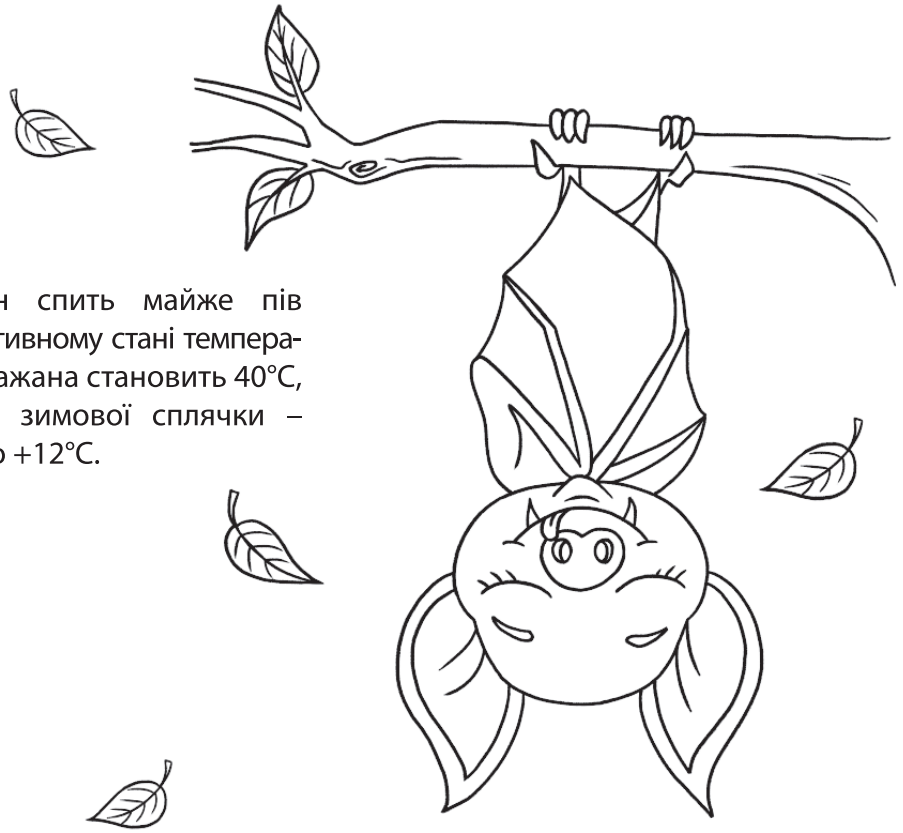

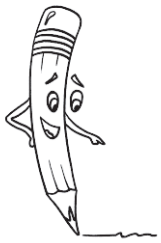
Природоохоронний статус: вухань звичайний занесений до Червоної книги України як вразливий вид.

Період зимового сну

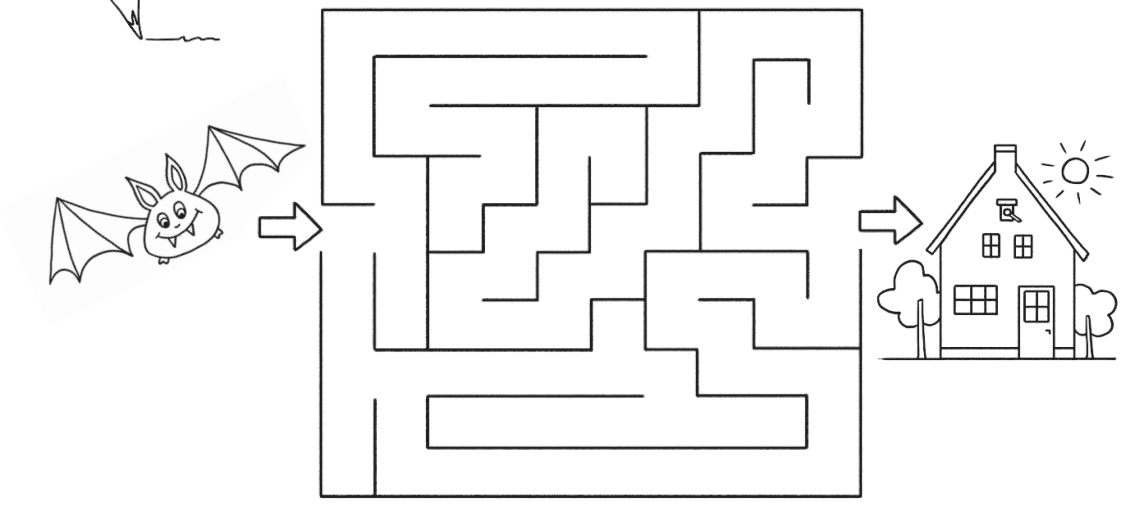
Відомо, що кажани належать до тих тварин, котрі проводять зиму у сплячці. **Період гібернації** – це той час, коли на вулиці вже прохолодно, комах немає і харчуватися кажанам вже нічим. У них знижується температура тіла, сповільнюється серцебиття та дихання. У цей час тварини майже не рухаються та є дуже беззахисними.

Кажан спить майже пів року! В активному стані температура тіла кажана становить 40°С, а під час зимової сплячки – від +1°С до +12°С.

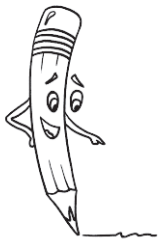
Допоможи кажанчику вчасно дістатися до місця зимівлі.

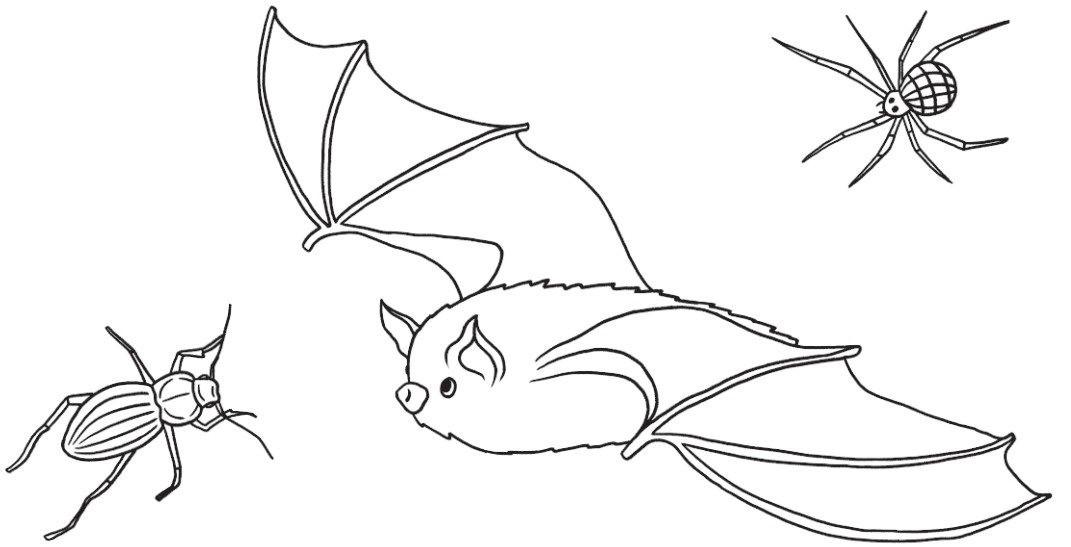
Нічниця велика

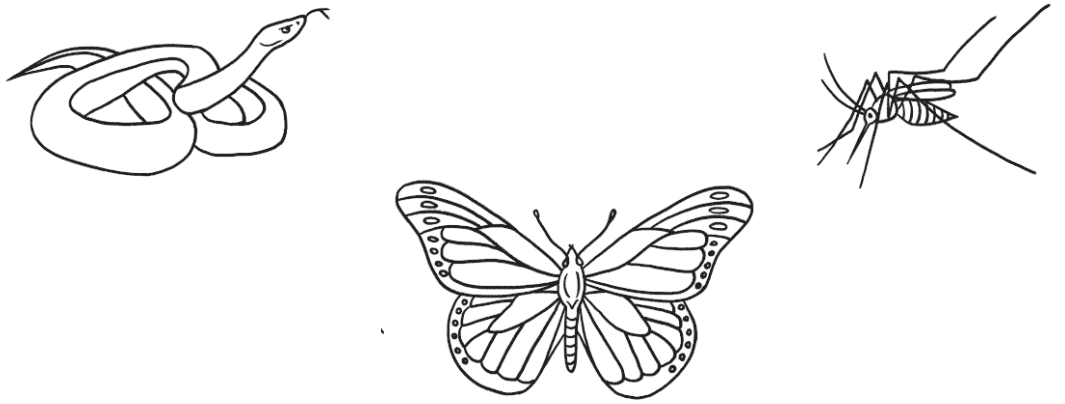
Нічниця велика – звичайний осілий вид, поселяється переважно в лісі. Її численні колонії часто розміщуються на горищах будівель, особливо церковних. Крила великі, широкі. Забарвлення спини варіюється від попелясто-сірого до оливково-бурого, черево сірувате.

Особливість поведінки: ловить жуків із землі, ногами підносить здобич до рота, вміє швидко бігати за жуками навздогін. Харчується комахами, передусім турунами.

Поміркуй: чим живиться нічниця велика? Розмалюй малюнок і познач, що полюбляє вона їсти.

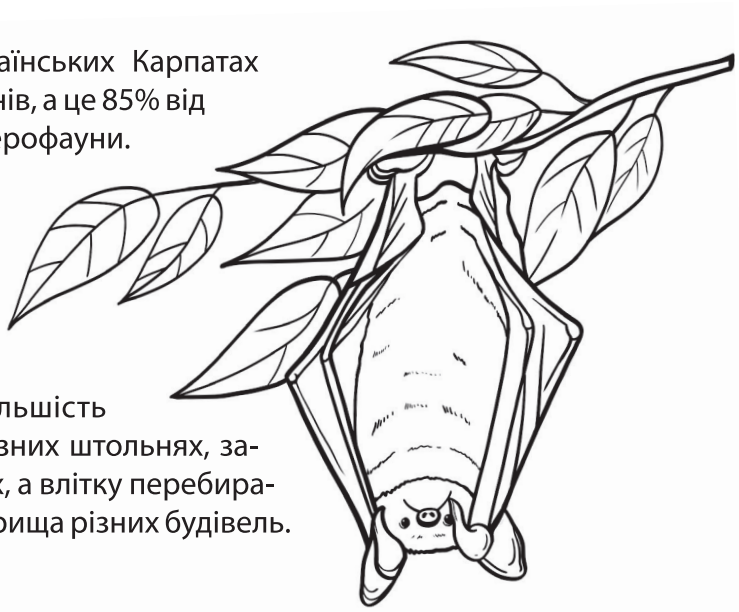

Природоохоронний статус: нічниця велика занесена до Червоної книги України як вразливий вид.

Кажани Українських Карпат

Відомо, що в Українських Карпатах проживає 23 види кажанів, а це 85% від усієї української хіроптерофауни.

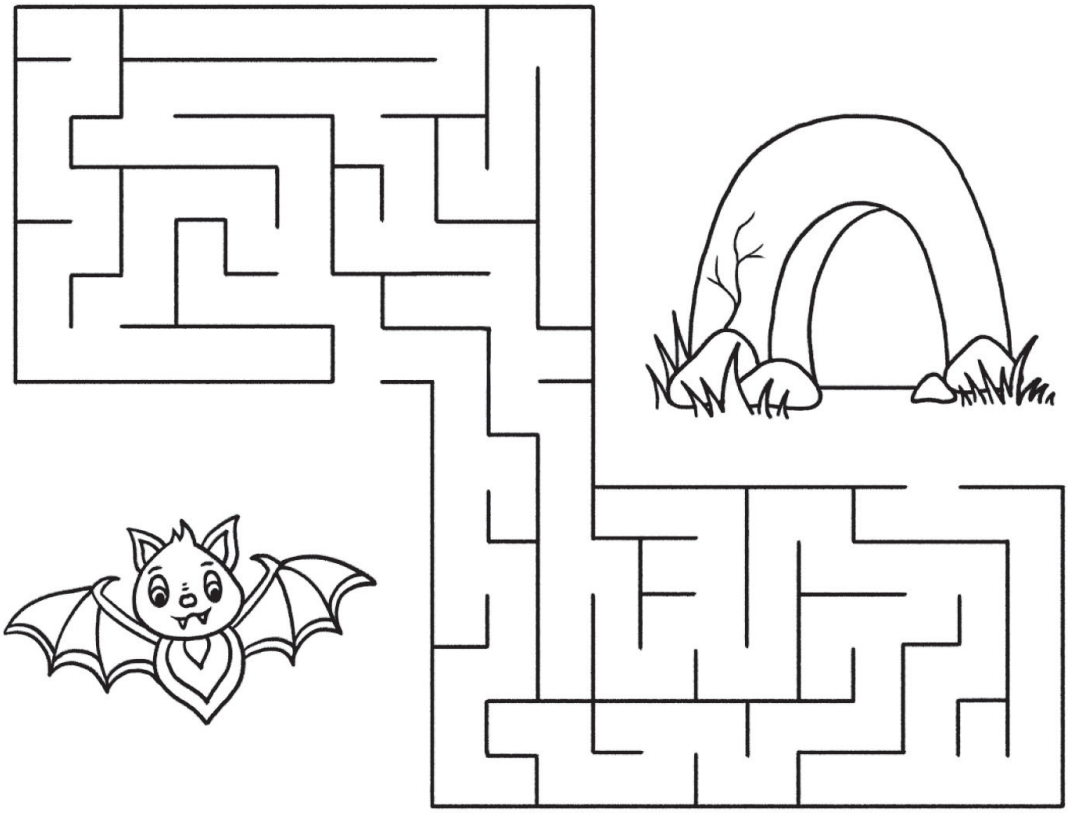

Існування всіх європейських кажанів повністю чи частково пов'язане з лісом.

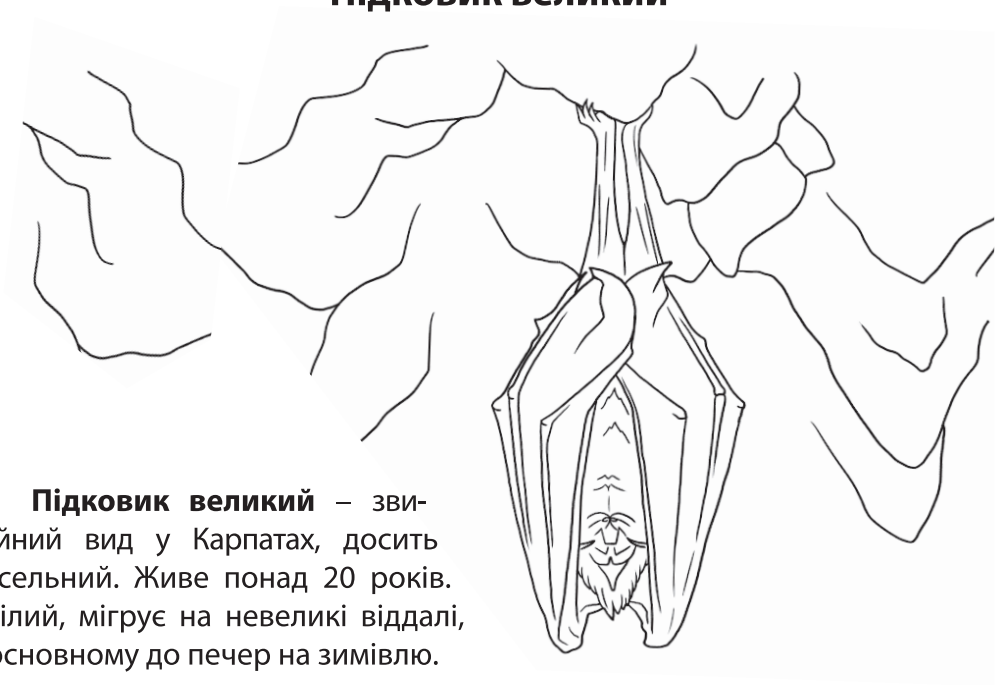
Переважна їхня більшість зимує в печерах або різних штольнях, закинутих шахтах, тунелях, а влітку перебирається у села і міста на горища різних будівель.

Наближається зима. Холоднішає, поховалися комашки. Допоможи кажанчику Жану відшукати затишну печеру для зимівлі.

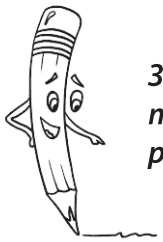

Підковик великий

Підковик великий – звичайний вид у Карпатах, досить чисельний. Живе понад 20 років. Осілий, мігрує на невеликі віддалі, в основному до печер на зимівлю.

Полюбляє їсти догори ногами. Для цього він ховається між гілками дерева, далі вистрибує, ловить здобич і повертається назад, щоб пережувати. Їжею слугують великі і середні за розмірами нічні комахи. Знаходиться під загрозою вимирання і охороняється в багатьох країнах.

З'єднай послідовно усі точки на малюнку і розмалюй кажанчика.

Природоохоронний статус: підковик великий занесений до Червоної книги України як вразливий вид.

Кажани у небезпеці!

Незвичайні, але дуже вразливі в сучасному світі кажани потребують нашої допомоги і захисту. **Всі 28 видів українського кажана занесені до Червоної книги України!**

Що ж призвело до того, що кажани опинились у Червоній книзі? В основному це через людську діяльність: вирубку лісів, забруднення довкілля хімічними речовинами (пестицидами) та просто переслідування та знищення їх внаслідок існуючих міфів.

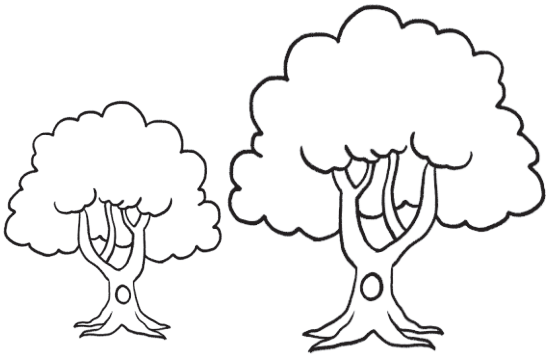
Що ми можемо зробити для кажанів?

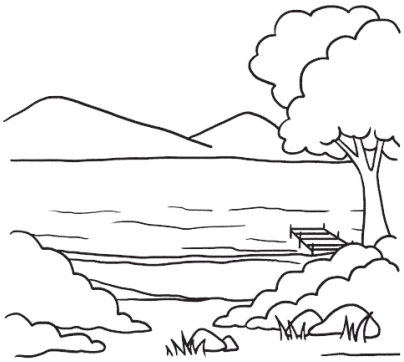
Обмежити до мінімуму застосування інсектицидів (хімічних засобів для боротьби зі шкідливими комахами).

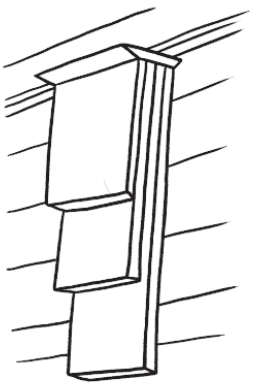
Використовувати у будинках нетоксичні речовини для обробки деревини.

Бережливо ставитись та не руйнувати схованки й улюблені місця проживання кажанів, не вирубувати старі й дуплаві дерева.

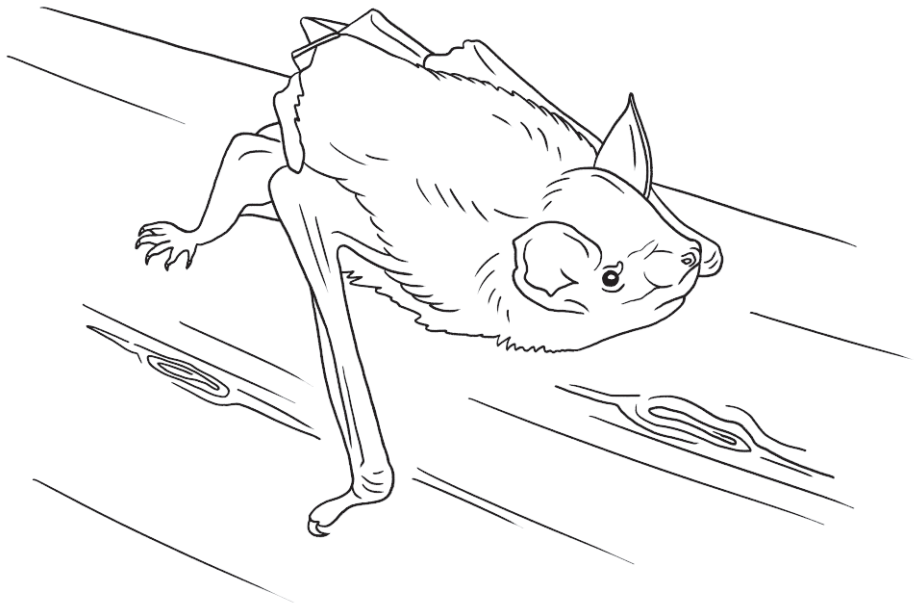
Сприяти збереженню природних водойм, особливо біля лісу.

Розвішувати скриньки для кажанів.

Кожан пізній

Поширений по всій території Карпат, численний, зимуючий. Більше полюбляє жити в населених пунктах на горищах, особливо церковних. Зимує в шпаринах будинків, а у горах – у печерах і штольнях.

З'єднай послідовно усі точки та розмалюй.

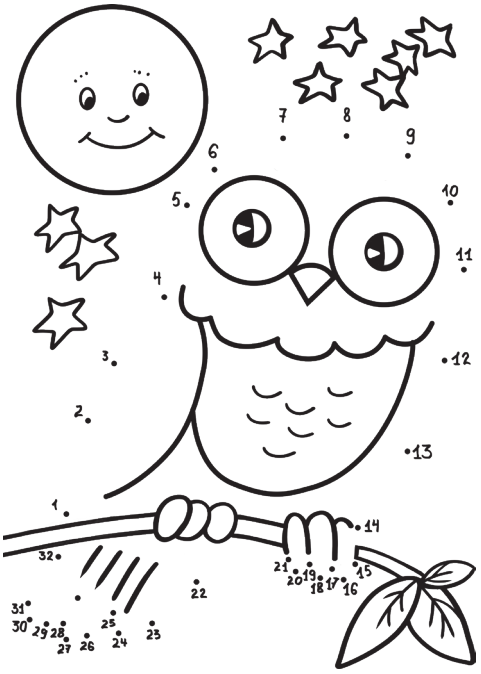
Природоохоронний статус: кажан пізній занесений до Червоної книги України як вразливий вид.

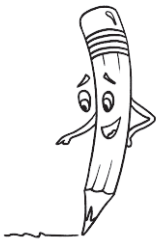
Сова сіра

Уночі гуляє —
Вдень відпочиває,
Має круглі очі,
Бачить серед ночі.

Сіра сова вважається найпоширенішою зі всіх європейських сов. В Україні сіра сова трапляється в лісовій та лісостеповій смузі. Найчастіше вона населяє рівнинні і гірські ліси, а також селиться у великих міських парках, на горищах будинків та дахах церков, на цвинтарях і околицях населених пунктів.

Домалюй сову, скориставшись крапочками-цифрами.

Сова сіра перебуває під захистом Бернської конвенції, а також Конвенції про торгівлю рідкісними видами флори та фауни.

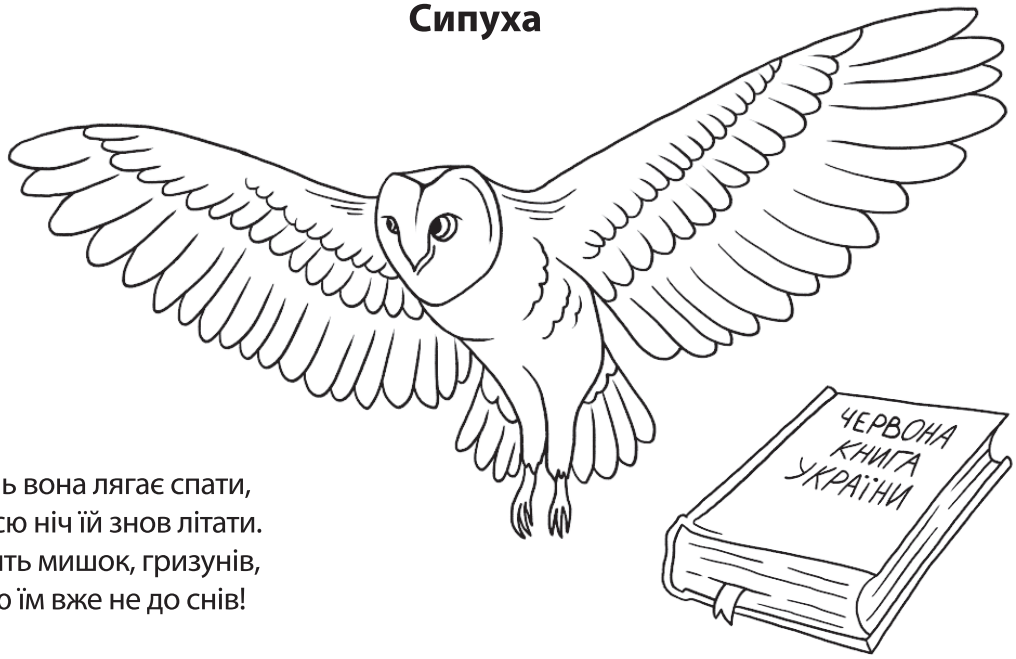
Сова сіра зібралася на полювання. Допоможи їй відшукати в темному лісі здобич. Порахуй і запиши у зірочку їх кількість.

Сова сіра харчується дрібними ссавцями, птахами, жабами, червами, ящірками, равликами, слимаками та великими комахами.

Цікаво! Обідає сова завжди в одному, давно уподобаному місці, відриваючи гострим дзьобом шматок за шматком. Дрібну здобич, яку можна проковтнути цілою, сова підносить до рота лапою, як це роблять папуги.

Сипуха

Вдень вона лягає спати,
Бо всю ніч їй знов літати.
Ловить мишок, гризунів,
З нею їм вже не до снів!

Сипуха – нічний хижий птах ряду Совоподібні. Характерною особливістю зовнішності птаха є лицьовий диск у формі серця.

Сипуха занесена до Червоної книги України. Чисельність цих птахів зменшується внаслідок скорочення місць гніздування і кормової бази (зменшення кількості гризунів), застосування отрутохімікатів у сільському господарстві. Наразі в Україні нараховується лише **30 пар** цих птахів.

Гніздиться сипуха в населених пунктах у кам'яних і дерев'яних будівлях (зокрема церквах), дуплах старих дерев.

Прослідкуй, де оселилася сипуха.

Сипуха полює тільки вночі. Харчується в основному мишовидними гризунами, а також землерийками, кротами, земноводними, комахами, птахами.

Порахуй, скільки мишенят сховалося від сипухи.

Боривітер звичайний

Боривітер звичайний – хижий птах роду соколів.

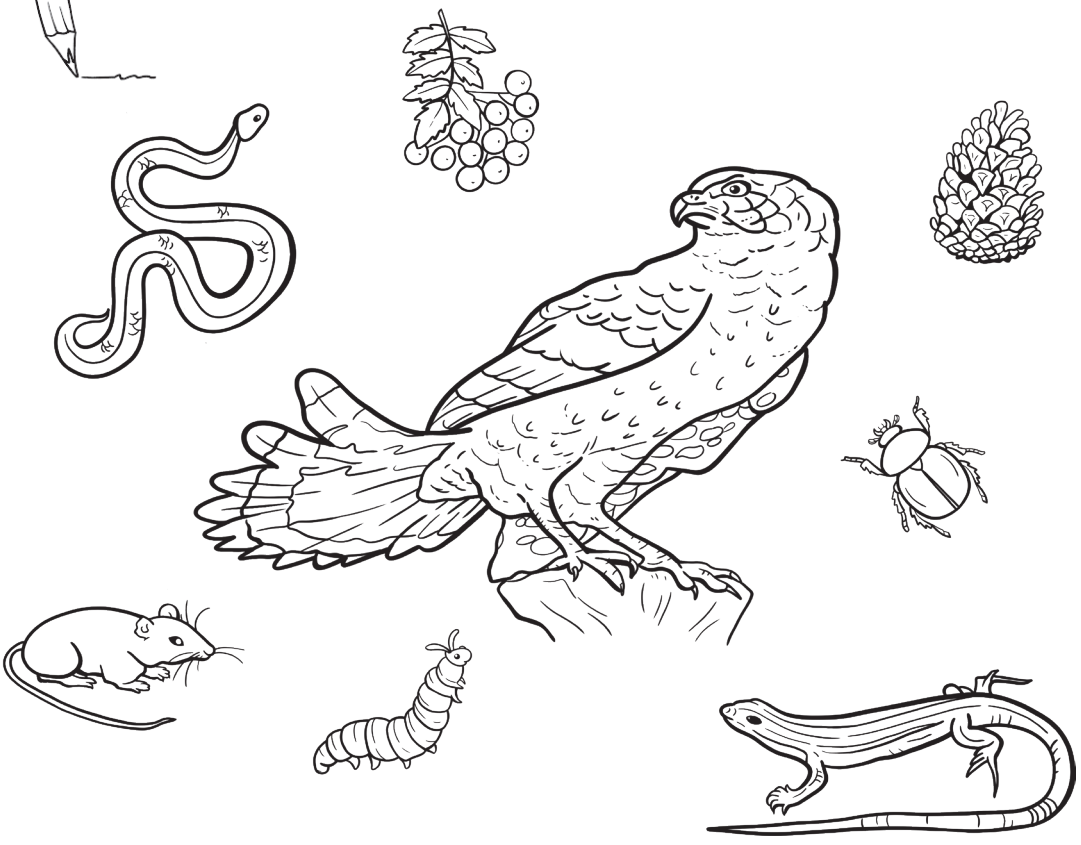
Свою назву птах тримав за звичку зависати на одному місці в повітрі, вистежуючи здобич, тримаючись проти вітру і ніби переборюючи його.

Боривітер має гострий, загнутий донизу дзьоб, гострі кігті, для того щоб міцно вхопити здобич, могутнє компактне тіло, великий розмах крил.

Харчується переважно мишовидними гризунами, хатніми горобцями, ящірками та великими комахами.

Чим харчується боривітер? Поміркуй, розмалюй картинки та обведи олівцем те, що полюбляє їсти птах.

Полюючи, виглядає здобич зі зручного місця або невисоко облітає місцевість.

Запримітивши жертву, птах складає крила, каменем пікірує вниз, завдає удар витягнутими вперед лапами, стискає кігті і знову злітає в повітря.

Що допомагає боривітру полювати на здобич?

3	2	1
і	ч	о

3	1	5	4	2
г	к	і	т	і

5	4	1	3	2
б	о	д	ь	з

1	4	5	3	2
к	л	а	и	р

Гнізда влаштовує у норах ярів, великих дуплах, порожнинах стін або займає чужі гнізда на деревах.

Боривітер відіграє важливу роль у збереженні сільськогосподарських угідь, адже він інтенсивно полює на мишовидних гризунів і комах.

Боривітру шкодять пестициди, які використовуються людиною для боротьби з гризунами!

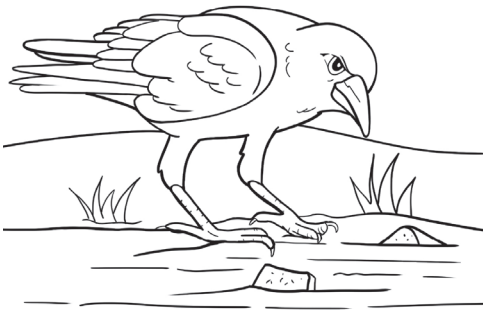

Галка

В полі – помічниці наче.
І бешкетниці – на дачі.
Полюбляють сливи й вишні.
Метушливі та поспішні.
Стільки галасу та сварок
Від оцих скандальних _ _ _ _ _.

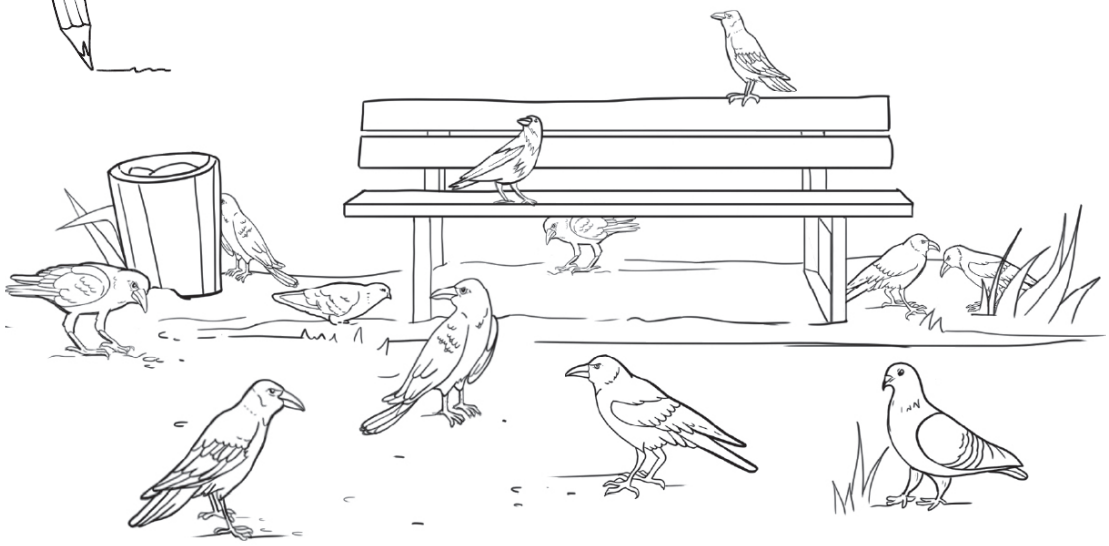
Галка – найдрібніший представник родини Воронових у Європі.

Влітку вони харчуються комахами, черв'яками, равликами, дрібними хребетними. А **восени** і **взимку** в їхньому раціоні переважають насіння та ягоди. Дуже полюбляють блискучі плоди, наприклад черешні та вишні. Якщо їжа дуже тверда, птахи її перед вживанням замочують.

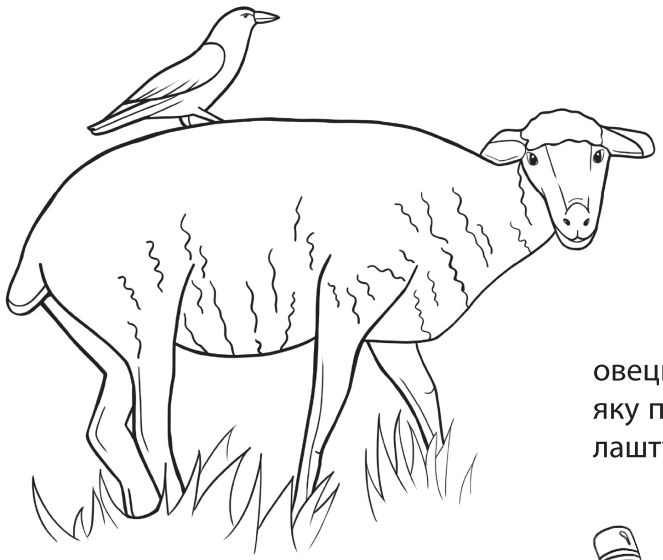
Галки часто збираються великими зграями разом із граками, воронами та сизими голубами. Порахуй, скільки пташок зібралося на подвір'ї, і запиши.

Галки зазвичай будують гнізда в дуплах, на гілках дерев, на кам'яних виступах, коминах будинків, у щілинах будівель, а інколи – навіть **на вежах замків і церковних дзвіницях.**

Ці птахи зберігають вірність один одному протягом всього життя і щороку повертаються висиджувати пташенят в одне й те саме гніздо.

Іноді галки сідають на спини овець і вищипують звідти шерсть, яку потім використовують для облаштування своїх гнізд.

З'єднай олівцем частини прислів'їв про птахів та поміркуй над ними.

Видно птаха	ніж у пана в золотій клітці.
Всяка пташка	не буде гусениць.
Де багато пташок,	свої пісні має.
Ліпше пташці на зеленій вітці,	по польоту.
Як багато птиць,	там нема комашок.

Серпокрилець чорний

Серпокрилець чорний – відносно невеликий птах родини серпокрильцеві, відомий як **Баштовий стриж.**

Це цікаво! Серпокрилець чорний є єдиним птахом, який може харчуватися, пити, спаровуватися та спати в процесі польоту. Він може проводити в повітрі кілька років, не сідаючи на землю.

Серпокрильці чорні нагадують ластівок за своєю формою. Чорні стрижі – найшвидші та витривалі птахи. Швидкість польоту може досягати 120 км/год, що вдвічі перевищує швидкість польоту ластівки.

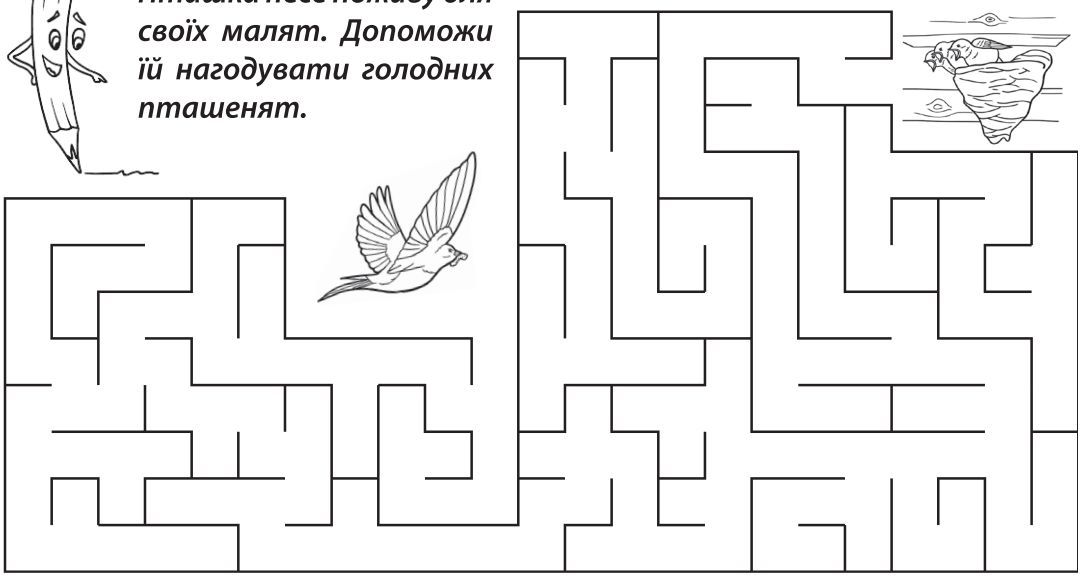

Кінцівки у серпокрильців маленькі і слабкі, але мають гострі кігті. Вони практично не ходять по землі, але можуть сідати на гілки або чіплятися кігтями до вертикальних поверхонь. Серпокрильці не можуть злетіти з землі, тому їм потрібне підвищення.

Вони гніздяться переважно в населених пунктах, обираючи шпарини кам'яних забудов. Гнізда будують із травинок, пір'їнок та листя, збираючи їх на льоту.

Пташка несе поживу для своїх малят. Допоможи їй нагодувати голодних пташенят.

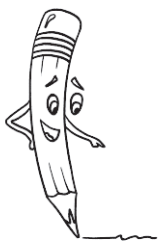

Дивовижна особливість серпокрильців – вони можуть **спати в повітрі**! Причому не кілька хвилин, а кілька годин, парячи високо в небі, зрідка уві сні ворушачи крилами.

Серпокрильці, як і ластівки, є перелітними птахами і на початку серпня залишають рідні місця, щоб перезимувати в Південній Африці або на Мадагаскарі.

Серпокрильці належать до тих небагатьох птахів, які здатні знищувати величезну кількість «шкідників», зокрема тополеву міль і комарів.

Завдання для кмітливих! Утвори зі слова СЕРПОКРИЛЕЦЬ якомога більше нових слів і запиши їх.

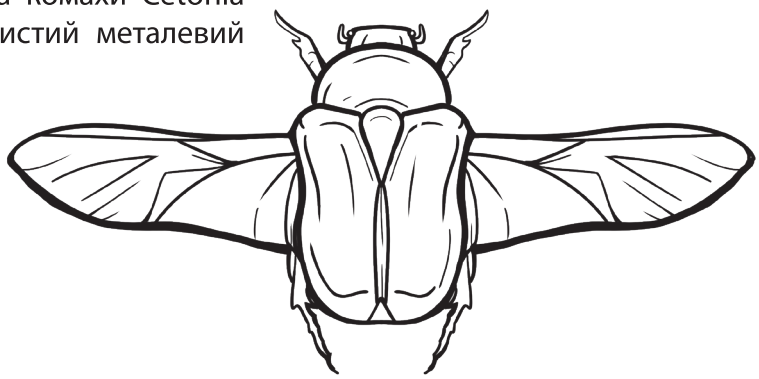
_____

_____

_____

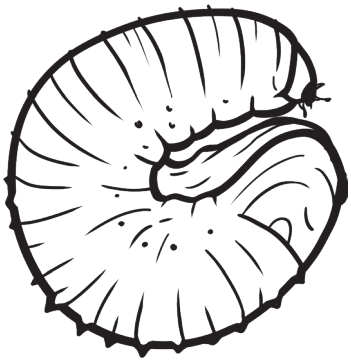
Бронзівка золотиста, або бронзівка звичайна

У перекладі назва комахи Cetonia aurata означає «золотистий металевий жук».

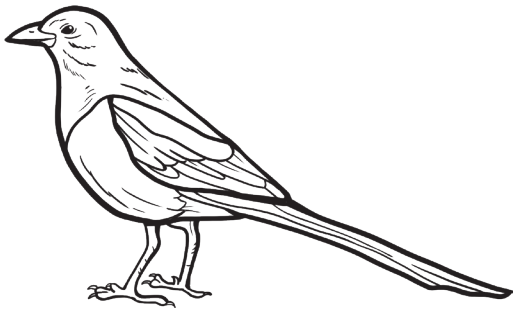

Крила маю, а не птах,
Я літаю по квітках
І співаю «жу-жу-жу».
Називають мене _ _ _.

Досить великий жук, довжина тіла – 14–23 мм. Має металево-зелене або синюватe забарвлення. Живиться квітками диких і культурних рослин, зокрема фруктових дерев, листям троянди, винограду, яблуні, вишні й берези.

Личинки жука білі, С-подібної форми, мають тверде зморшкувате волохате тіло, маленьку голову і крихітні ніжки. Їх розвиток завершується протягом двох років. Личинки зимують у місцях, де є їжа: у компості, гної, цвілі або гнилій деревині.

У бронзівки ворогів небагато. Серед птахів найбільше їх полюбляють їсти сороки.

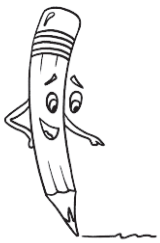

Незвичайне явище! Стать комахи залежить від температури навколишнього середовища. У холодну погоду вилуплюються тільки самці, а в спекотну – самки. Дорослою комахою вона стає через 2—3 роки.

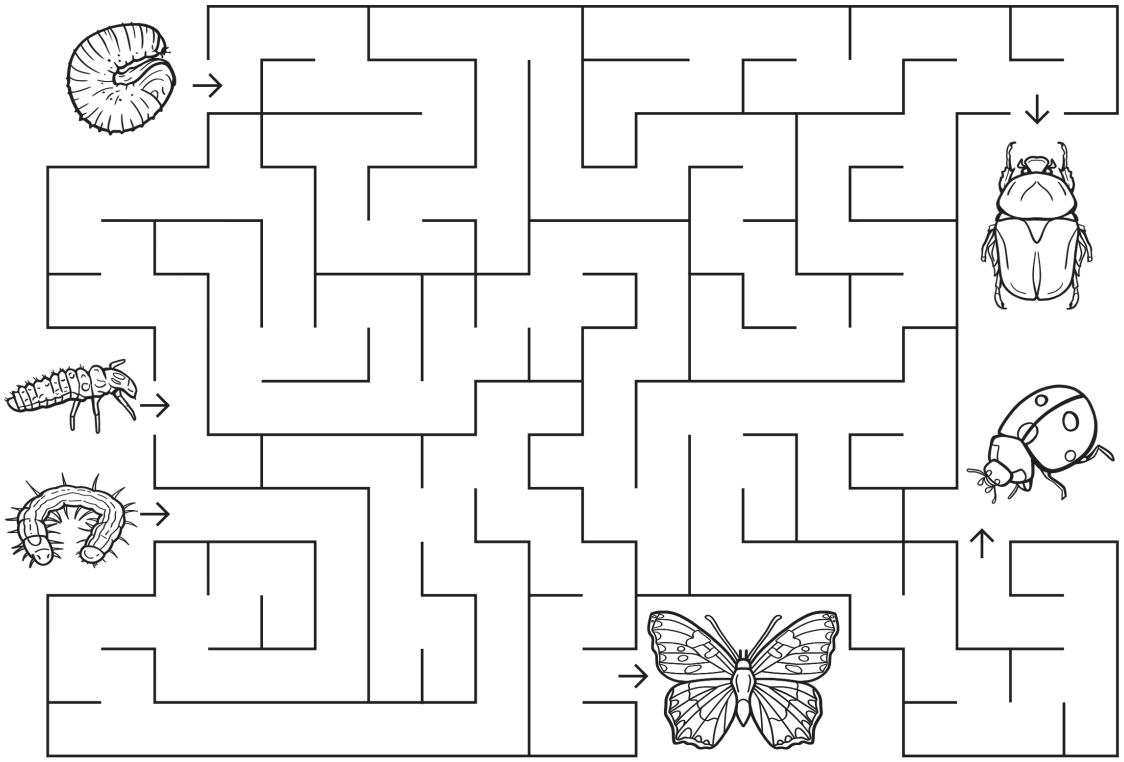
Родичами бронзівок є **жуки-голіафи** – найбільші і найважчі жуки на планеті. Вони мешкають у тропічних лісах Центральної і Південно-Східної Африки. Їхня довжина може становити 11 см, а вага – 47 г.

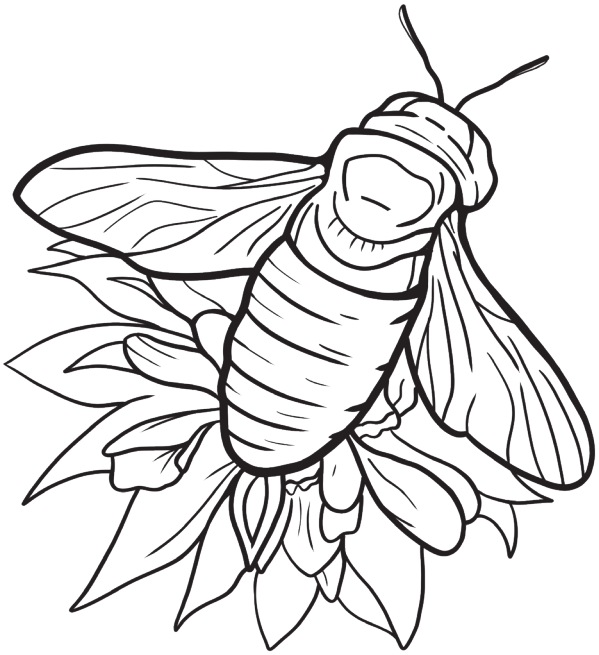
Вражаюче! Порівняй розміри жука-голіафа та звичайної комп'ютерної мишки!

Личинки дуже поспішають перетворитися на дорослих комах! Допоможи їм подолати цей непростий шлях.

Ксилокопа звичайна, або бджола-тесляр

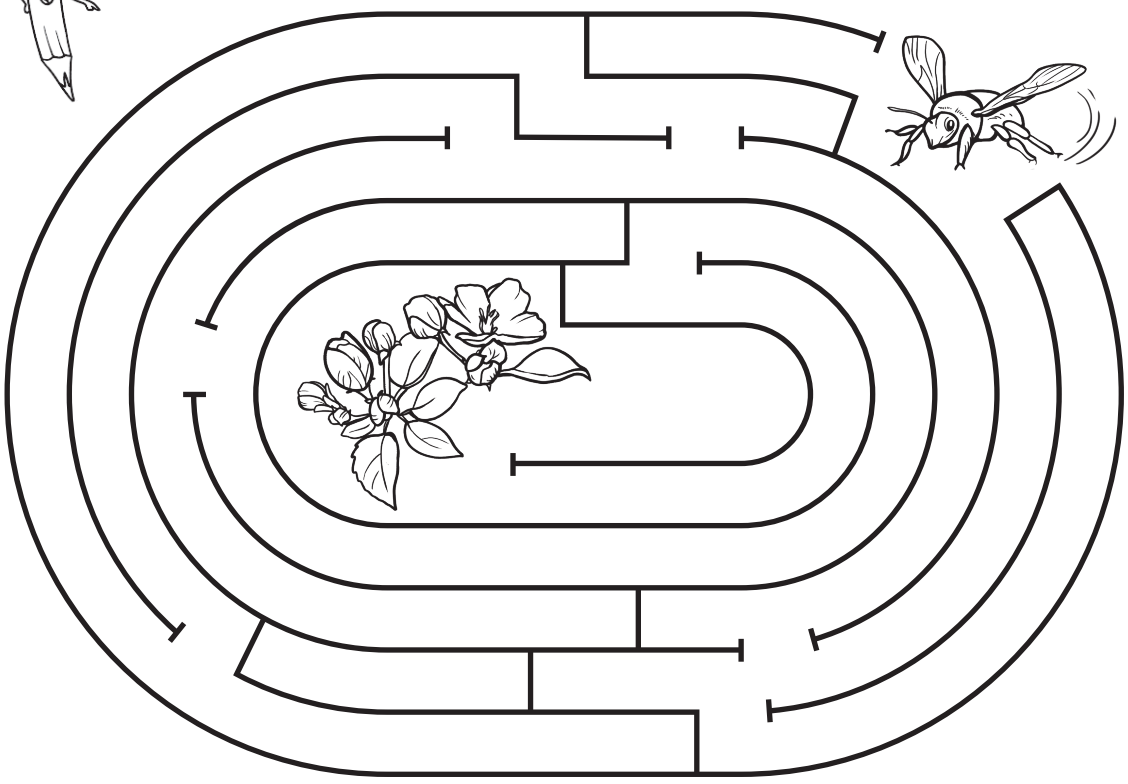
Бджола-тесляр – перетинчастокрила комаха родини Бджолині. Отримала свою назву через те, що будує свої гнізда в норах, вигризених у мертвій деревині.

Це досить велика комаха – до 3 см завдовжки, чимось нагадує звичайного джмеля. Тіло в неї округле, забарвлене в незвичайний темно-фіолетовий, майже чорний колір із блискучим металевим відливом. Має відносно невеликі крила з яскравими жилками.

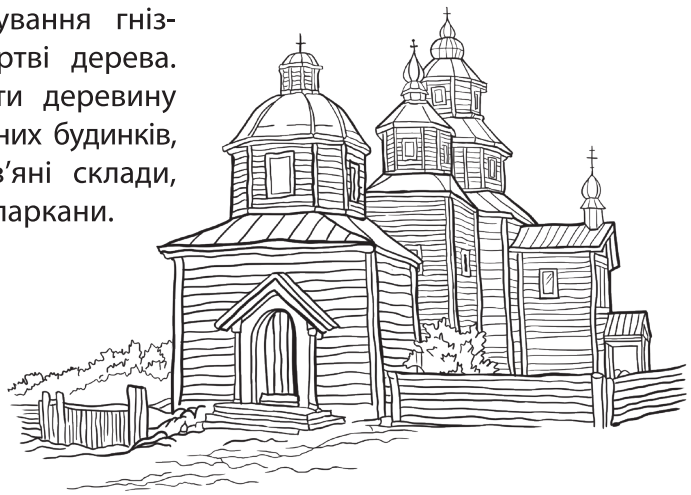
Ксилокопа – прекрасний запилювач. Навесні вона найчастіше збирає нектар із квітучих плодових дерев, білої акації, верби. Пилок приносить на густих волосках, якими вкриті її кінцівки.

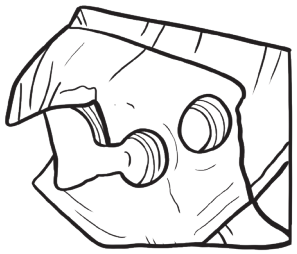

Допоможи бджілці дістатися до квітки.

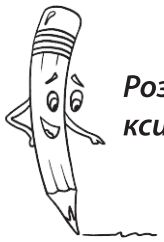
Зазвичай для влаштування гнізда ксилокопа обирає мертві дерева. Але може використовувати деревину людських будівель (дерев'яних будинків, сараїв), балки дахів, дров'яні склади, підгнилі дерев'яні стовпи і паркани.

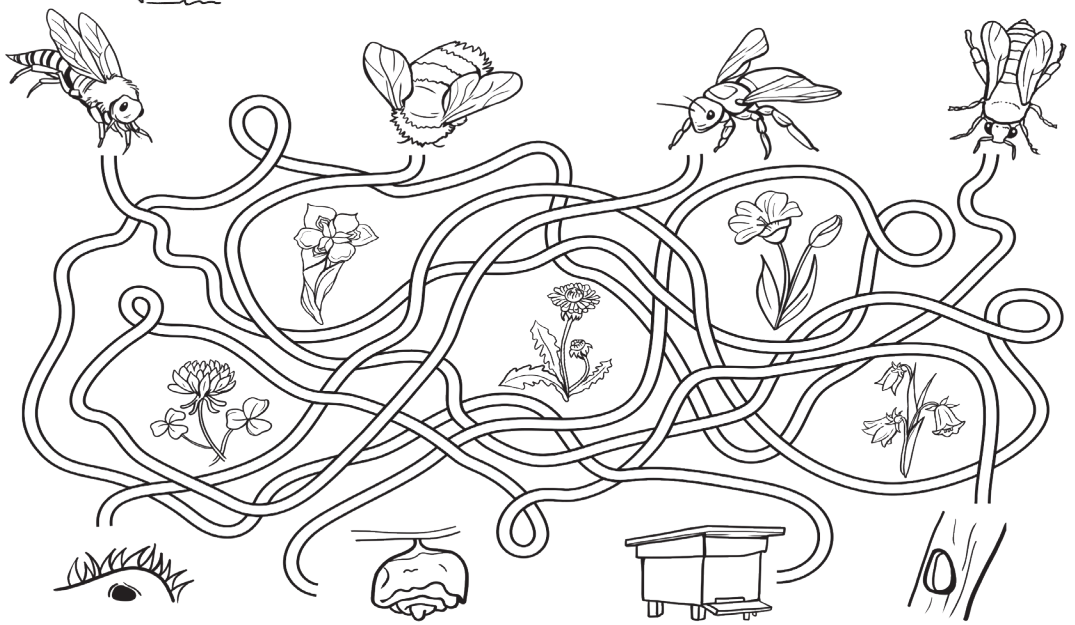

Бджола-тесляр, використовуючи свої потужні щелепи, вигризає в деревині довгі круглі ходи. При цьому характерний звук можна почути вже за кілька метрів від майбутнього бджолиного гнізда.

Розглянь, чим відрізняються домівки оси, бджоли медоносної, ксилокопи і джмеля. Допоможи комашкам дістатися додому.

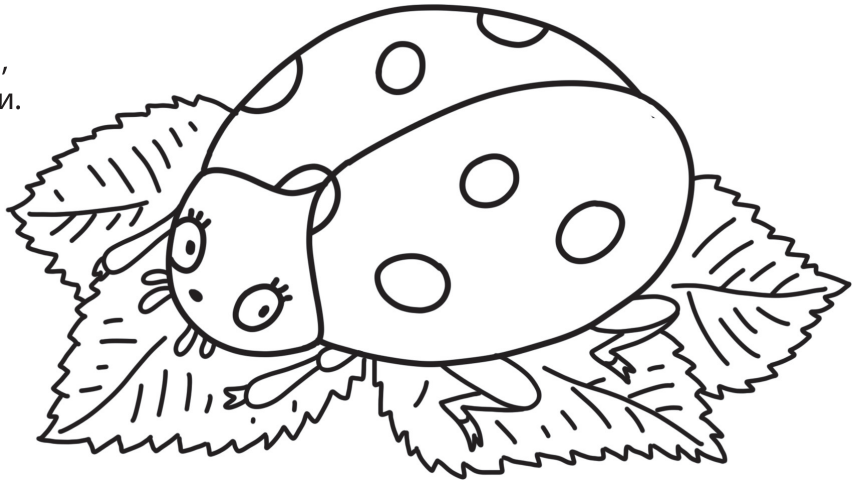
Жалить ксилокопа набагато слабше, ніж звичайні бджоли, не кажучи вже про шершнів.

Природоохоронний статус: ксилокопу звичайну занесено до Червоної книги України. Чисельність її зменшується через скорочення доступних місць для гніздування (сухі дерева) внаслідок вирубування та випалювання полезахисних лісосмуг.

Сонечко семикрапкове

Червона спинка,
Чорні краплинки.
(_ _ _ _ _ _ _)

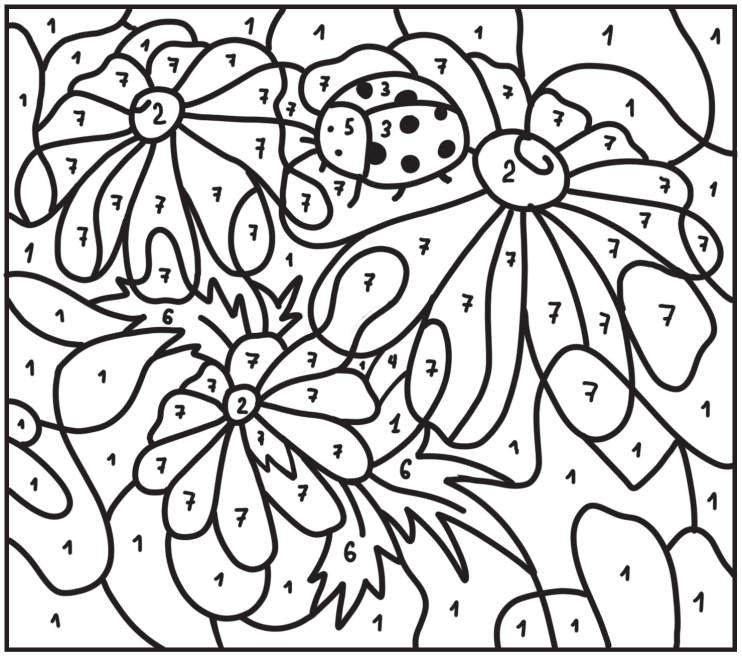
Цікавий факт! У багатьох мовах назва цієї комахи пов'язана з Богом. Так, німці називають його «жучком Діви Марії», англійці – «пташкою Богородиці», голландці – «божим створінням», французи – «божим звіром», іспанці – «сонечком святого Антонія». Навіть і в нас, українців, добре відома народна назва цього краплистого жучка – «божа корівка».

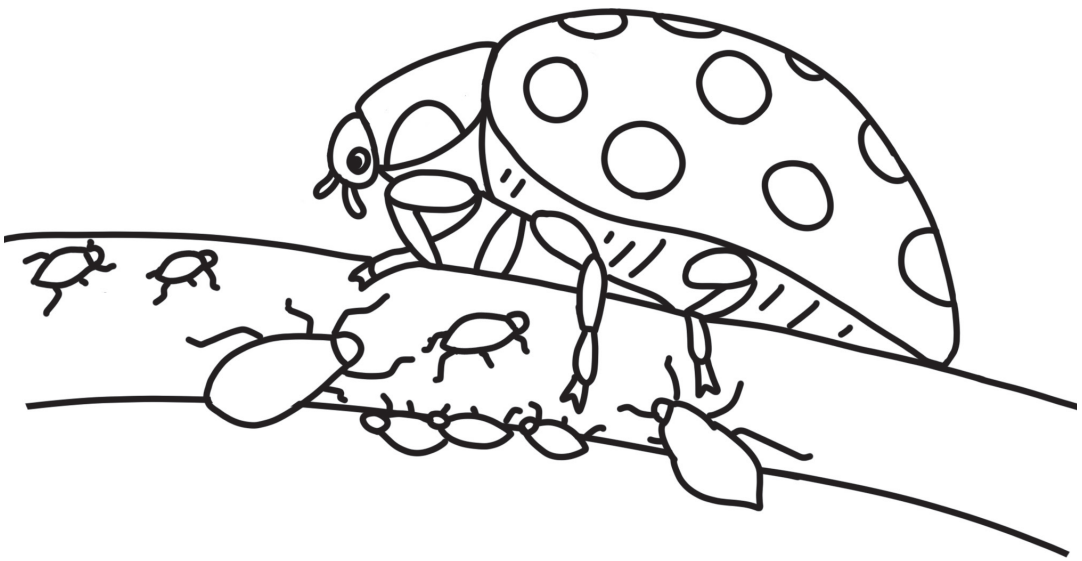
Легенда про комаху сонечко

У середні віки стався такий випадок: на посіви напали цілі полчища попелиці. Селяни в молитвах звернулися до Діви Марії. Після цих гарячих прохань люди помітили яскравих комах, які безжально знищували шкідників. Селяни були переконані в божественному походженні цього дива. Можливо, саме цим випадком пояснюється назва «божої корівки».

Розмалюй картинку відповідними кольорами:
1 – блакитний;
2 – жовтий;
3 – червоний;
4 – світло-зелений;
5 – чорний;
6 – темно-зелений;
7 – жовтогарячий.

Дуже корисна комаха! Використовується для біологічної боротьби зі сільськогосподарськими «шкідниками», зокрема попелицею та кліщами. За день комаха може з'їсти до 50 попелиць.

Головні вороги сонечка – інші комахи, павуки та жаби. Птахи й інші хребетні на них не полюють. Якщо ж хижаки все-таки нападають, сонечко виділяє жовтогарячу отруйну пахучу речовину зі суглобів ніг, яка їх відлякує.

Зимують вони в затишних місцях, при цьому в одній локації збирається одразу дуже багато особин.

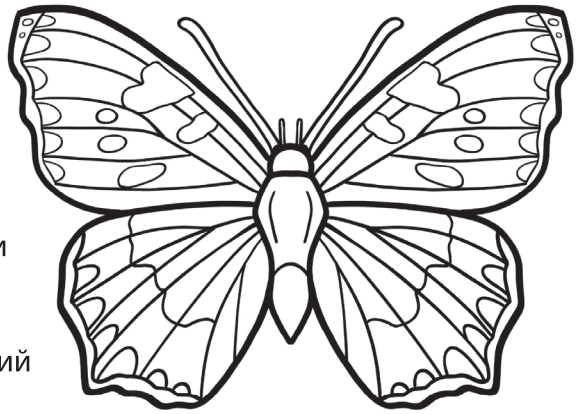
У США створені спеціальні ферми, які вирощують, а потім продають сонечок, оскільки фермери дуже шанують цю комаху і використовують для боротьби зі шкідниками.

Домалюй симетричну частину комахи і розфарбуй.

Сонцевик кропив'яний, або кропив'янка

Характерною особливістю **сонцевика кропив'яного** є низка блакитних плям уздовж країв крил, чергування жовтогарячих та чорних плям на передньому краї крила та великі темні сектори на задніх крилах між тілом та передніми крилами.

Нижній бік крил коричневий зі світло-блакитною облямівкою.

Захисне забарвлення метелика забезпечує ідеальне маскування під час зимівлі у сараях, на горищах, у дуплах та під корою дерев. Навесні самиці відкладають яйця (близько 200), із яких розвивається гусінь.

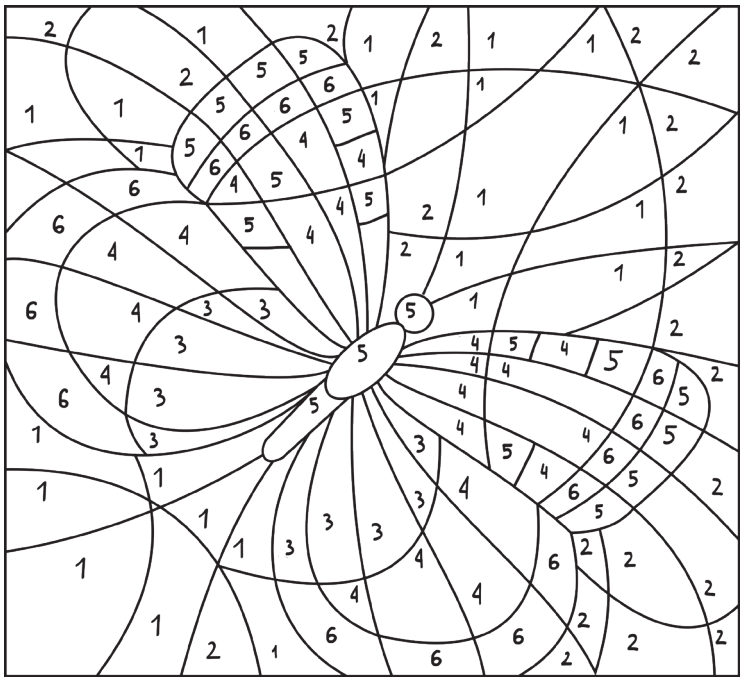

Гусінь кропив'янки в харчуванні віддає перевагу кропиві, звідси походить і назва. Живе цей метелик у своєрідному «гнізді»: скріплені павутиною декілька листків.

Розмалюй картинку відповідними кольорами:

1 – темно-зелений;
2 – світло-зелений;
3 – коричневий;
4 – оранжевий;
5 – чорний;
6 – блакитний.

Цікавий факт! Сонцевик кропив'яний здатний пережити не лише зиму, але й **повну заморозку!** Обмін речовин метелика сповільнюється, а організм повністю промерзає до -21 °С! Ця властивість допомагає комасі охопити широкі території.

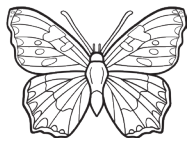
Метелики сонцевика кропив'яного з'являються ранньою весною. Самиці не відрізняються від самців.

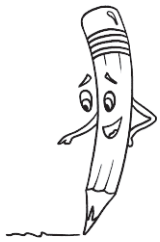
Поміркуй, хто не є комахою? Підкресли.

мураха

джміль

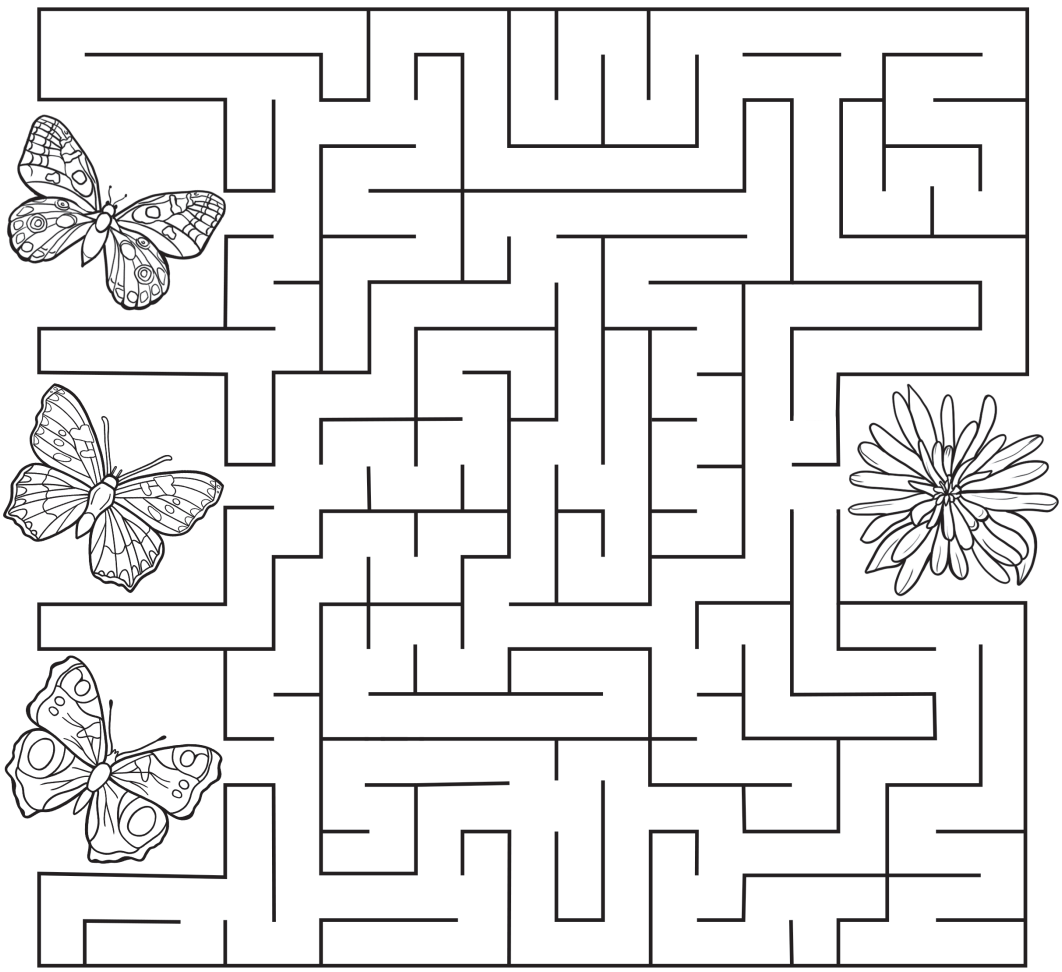

равлик

метелик

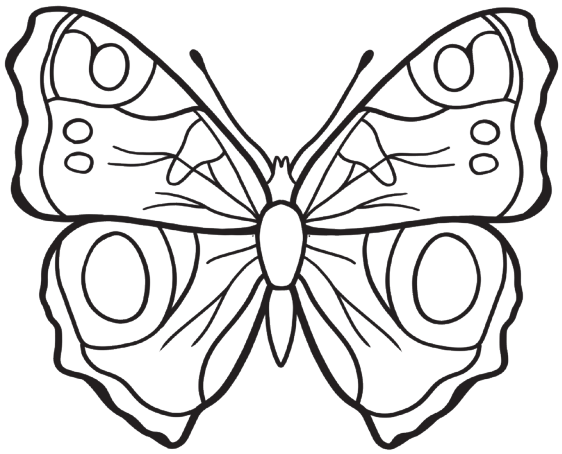
Прослідкуй, який із метеликів першим дістанеться до квітки.

Павиче око

Назву «**павиче око**» метелик родини Сонцевиків отримав через характерні плями на червоно-рудих крилах, які нагадують «очі» на пір'їнах павичевого хвоста. Розмах крил павичого ока 5–7,5 см. Нижня поверхня крил майже однобарвна, коричнево-бура, що робить метелика схожим на сухий листочок і приховує від хижаків, коли він відпочиває, стуливши крила.

У часі небезпеки і при загрозі нападу ворогів він розгортає крильця, демонструючи «очі», і навіть видає шиплячі звуки.

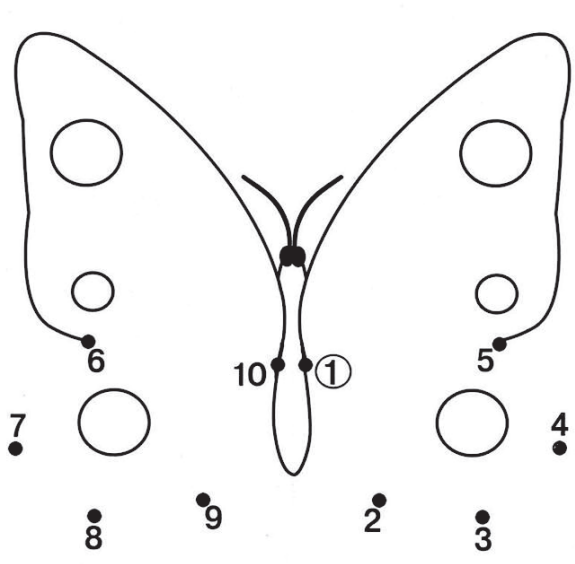

Павиче око можна зустріти в Україні скрізь, а ось зимувати метелик звик у будинках або дуплах дерев, де тепло і затишно. У теплу пору року цих красенів можна побачити у парках, на луках, у садах.

Домалюй метелика, скориставшись крапочками-цифрами.

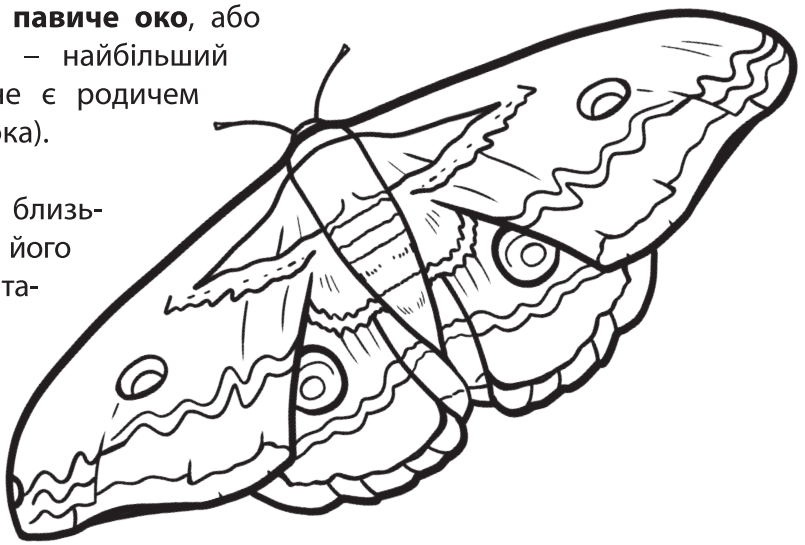

Дорослі метелики люблять пити нектар із квітів будяка, лопуха, бузини, чебрецю, конюшини, а також сік дерев і фруктів-падалок.

Павиче око – звичайний метелик у тих місцях, де люди не втручаються в природу.

Велике нічне павиче око, або **сатурнія грушева** – найбільший метелик Євразії (не є родичем денного павичого ока).

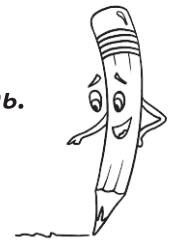
Розмах крил – близько 15 см, у польоті його легко сплутати з птахом або кажаном.

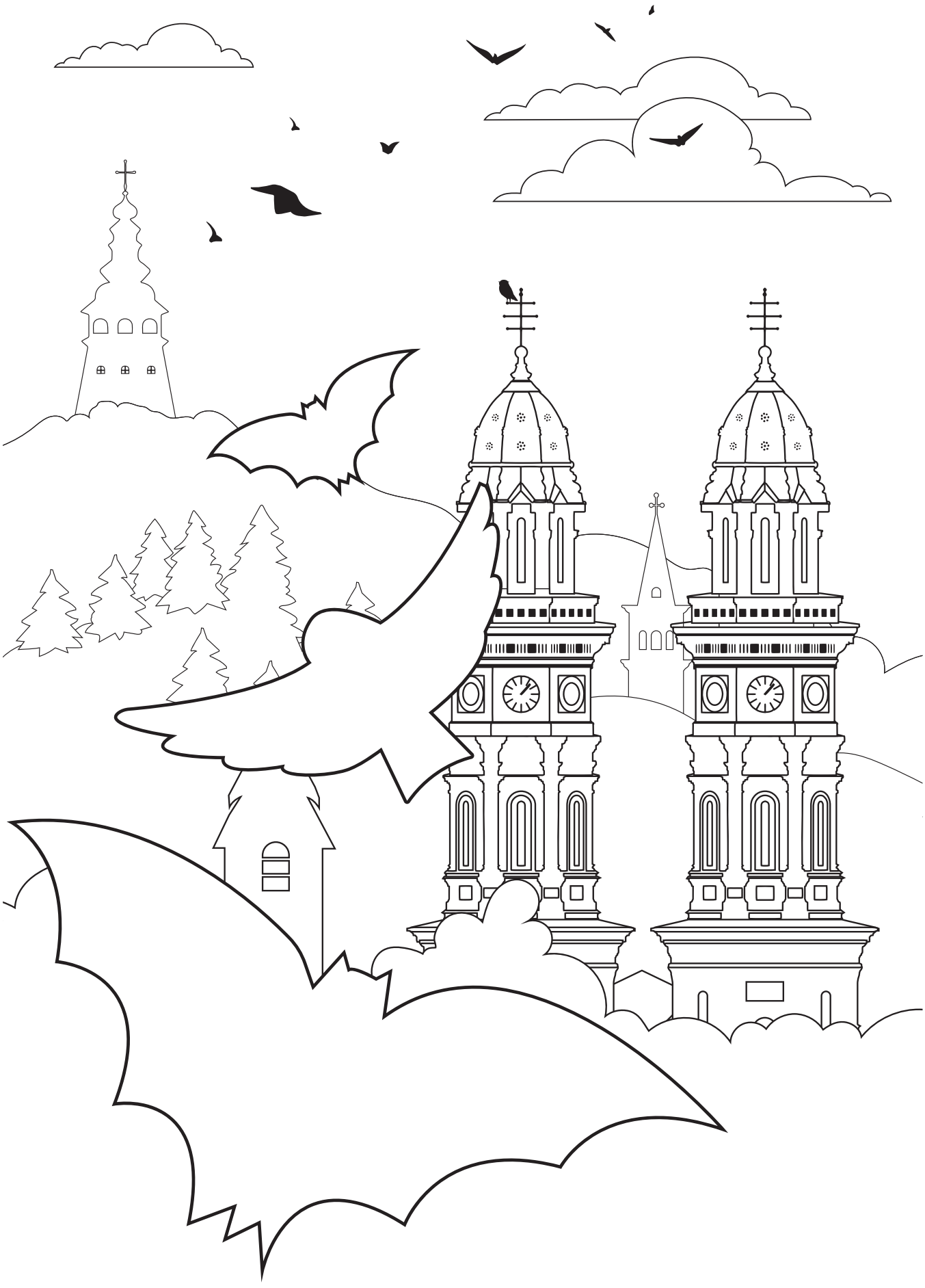

Природоохоронний статус: велике нічне павиче око занесене до Червоної книги України.

Відшукай на малюнку комах і порахуй їхню кількість.
Павиче око ____. Сонечко семикрапкове ____. Бджола ____.

Навчально-довідкове видання

Величканич Ольга Михайлівна

Таємниці церковних веж

Робочий зошит для дітей

Загальна редакція – **Олександр Бокотей**
Літредакторка – **Наталія Гумен-Біланич**
Верстка, макетування, дизайн – **Емілія Сливчук**
Координаторка проєкту – **Наталія Куля**
Керівник проєкту – **Іван Тимофеєв**

Видавництво «Місіонер»
ISBN 966-652-061-9
у співпраці з ФОП «Project Bureau»

ПРИЗНАЧЕНО ВИКЛЮЧНО ДЛЯ БЕЗКОШТОВНОГО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ.

В електронному вигляді доступне на сайті IERS – https://iers.org.ua/robochyj-zoshyt-taiemnytsi-tserkovnykh-vezh/ або за посиланням QR-коду.

Видано в рамках проєкту «Молодіжна школа сталого розвитку Карпат: захист біорізноманіття церковних веж», що реалізується Інститутом еколого-релігійних студій (IERS) у співпраці зі Союзом охорони природи Німеччини (NABU) за підтримки VGP Foundation.

«В епоху швидкого розвитку урбанізації дуже важливо пам'ятати, що, трансформуючи природу, ми шкодимо собі. Неможливо і не варто жити ізольовано від природи, ми залежні від неї, хоч подекуди того й не розуміємо. Виживання кажанів, птахів, комах часто залежить від дій та рішень людини, а не тільки від кліматичних факторів. Бережімо цих тварин разом!»

Альона Прилуцька,
співзасновниця Українського центру реабілітації рукокрилих

